

ارزیابی مطلوبیت برخی از شاخص‌های کیفیت زندگی در نواحی شهری با استفاده از تکنیک CODAS (مطالعه موردی: شهر امیدیه)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۹/۰۷/۲۰ تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۹۹/۱۰/۱۶

علیرضا شیرعلی (دانشجوی کارشناسی ارشد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد ماهشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، ماهشهر، ایران)
عباس معروف‌نژاد* (استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد ماهشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، ماهشهر، ایران)
محسن آقایی‌جوبنی (گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد ماهشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، ماهشهر، ایران)

چکیده

شهر به عنوان بالاترین مظهر تمدن، نقش اساسی در ایجاد یک زندگی خوب برای شهروندان دارد. امروزه برای حل مشکلات شهرنشینان و ارتقاء زندگی آنها مفهوم کیفیت زندگی بیشتر مورد توجه برنامه‌ریزان شهری قرار گرفته است. نظر به اهمیت موضوع، به سنجش و تحلیل سه شاخص انتخابی پژوهش (کالبدی - اقتصادی، خدماتی - زیستی و اجتماعی - فرهنگی) و ۳۶ متغیر در چهار ناحیه شهری امیدیه از منظر کیفیت زندگی پرداخته شده است. نوع تحقیق کاربردی و براساس روش تحقیق، پیمایشی با تأکید بر پرسشنامه می‌باشد. جامعه آماری شهروندان ساکن شهر امیدیه و روش محاسبه حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران و شامل ۳۸۰ نفر بوده است. به منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف (KS) و جهت بررسی وضعیت متغیرهای پژوهش از آزمون علامت (Sing Test)، استفاده شده است. همچنین وزن دهی متغیرها توسط مدل آنتروپی شانون و رتبه‌بندی نواحی شهری با استفاده از تکنیک CODAS، انجام شده است. نتایج کلی آزمون علامت نشان می‌دهد: ناحیه دو شهری امیدیه با میانگین ۳/۵۹ وضعیت بهتری در شاخص‌های کیفیت زندگی به نسبت به سه ناحیه دیگر داشته است. همچنین نتایج حاصل از تکنیک CODAS، نشان می‌دهد ناحیه دو با مقدار H_i (مقدار نهایی تابع معیار گزینه‌ها) ۰/۵۲۸ در رتبه اول و به ترتیب ناحیه یک با ۰/۴۵۶ و ناحیه سه با مقدار ۰/۰۱۶ و ناحیه چهار با ۱- در رتبه‌های دوم تا چهارم از نظر شاخص‌ها و متغیرهای انتخابی پژوهش (در کیفیت زندگی) قرار گرفته‌اند.

واژه‌های کلیدی: ارزیابی، کیفیت زندگی، نواحی شهری، شهر امیدیه.

مقدمه

تاریخچه پیدایش کیفیت زندگی^۱ به دوران ارسطو در ۳۸۵ سال قبل از میلاد مسیح باز می‌گردد. در آن دوران ارسطو کیفیت زندگی را: زندگی خوب یا خوب انجام دادن کارها یا شاد بودن در نظر گرفته است (Michalos, 2003: 24). کیفیت زندگی مفهوم وسیعی دارد، همچون کیفیت محیط، مانند محیط طبیعی و محیط انسان ساخت (MacCara et al, 2006: 33). مفهوم کیفیت زندگی نخستین بار در سال ۱۹۶۶ در کتابی با عنوان: شاخص‌های اجتماعی، توسط ریموند بائر^۲ مورد توجه قرار گرفت که به دنبال ظهور مسائلی بود که از آن با عنوان: بحران‌های شهری یاد می‌کردند (رهنمایی و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۱). توجه به کیفیت زندگی در جغرافیا نیز توسط جغرافیدانانی نظیر اسمیت^۳ و هاروی^۴ وارد این علم گردید. تعریف جغرافیایی کیفیت زندگی شامل مفهوم رفاه فردی و اجتماعی است، اما تمرکز بیشتر در مکان‌های زندگی افراد است. همچنین تعریف جغرافیایی شامل مجموعه اوضاع عینی و ذهنی از شرایط محیط زیستی- اجتماعی و اقتصادی را در یک محیط یا مکان جغرافیایی است. مطالعات کیفیت زندگی می‌تواند به ارزیابی سیاست‌ها، رتبه‌بندی مکان‌ها، تدوین استراتژی‌های مدیریت و برنامه‌ریزی شهری کمک کرده و درک و اولویت‌بندی مسائل اجتماع برای برنامه‌ریزان و مدیران شهری به منظور ارتقای کیفیت زندگی شهروندان را تسهیل سازد. همچنین یافته‌های کیفیت زندگی می‌تواند برای بازشناسی استراتژی‌های توسعه و طراحی برنامه‌ریزی آینده استفاده شود. علاوه بر این، مطالعات کیفیت زندگی می‌تواند به شناسایی نواحی مسأله دار، علل نارضایتی مردم، اولویت‌های شهروندان در زندگی، تأثیر عوامل فرهنگی و اجتماعی بر کیفیت زندگی و پایش و ارزیابی کارایی سیاست‌ها و استراتژی‌ها در زمینه کیفیت زندگی کمک کند (شماعی و شمسوار، ۱۳۹۶: ۲). مفاهیم استاندارد زندگی و کیفیت زندگی تلاش مداوم برای ارایه واقعیت بشری بر حسب شرایط عینی و عقلایی کردن تصمیم‌گیری جمعی را نشان می‌دهند؛ اما عبور از یکی به دیگری بیانگر تغییری در گفتمان عمومی از جنبه‌های فردی به موضوعات جمعی و حتی جهانی بود. کیفیت زندگی برای جامعه فرا صنعتی و چند فرهنگی همان اهمیتی را دارد که استاندارد زندگی برای جامعه صنعتی و هم‌رنگ

---

^۱-Quality of Life
^۲-Reymond Baer
^۳-Smith
^۴-Harvey

ساز گذشته داشته است و هر دو برای نشان دادن درک مردم از آنچه برای یک زندگی شایسته الزام است، به کار رفته‌اند (سامه و اکرمی، ۱۳۹۵: ۳۰).

با نگاهی به مفهوم کیفیت زندگی در سه دهه اخیر می‌توان گفت که در طول دهه ۱۹۸۰ مفهوم کیفیت زندگی به عنوان ادراک حسی^۱ و برساخته اجتماعی^۲ و موضوع وحدت‌بخش^۳ شناخته می‌شد. در طول دهه ۱۹۹۰ فهم ما از مفهوم و مقیاس کیفیت زندگی نسبت به دهه ۱۹۸۰ بهبود یافت. در واقع در طول این دهه مفهوم کیفیت زندگی وسعت بیشتری پیدا کرده و ابعاد آن را می‌توان به صورت سلسله مراتبی از پایین به بالا به صورت: بهزیستی فیزیکی^۴، بهزیستی مادی^۵، حقوق^۶، ادخال اجتماعی^۷، روابط بین فردی^۸، خود تعینی^۹، رشد فردی^{۱۰} و بهزیستی عاطفی^{۱۱} بیان کرد (غفاری و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۱۲). با توجه به ضرورت پرداختن به بحث کیفیت زندگی در وضعیت کنونی کشور، در این پژوهش هدف و مبنا را شناخت و ارزیابی برخی شاخص‌های کیفیت زندگی بر اساس منابع مورد بررسی (از حیث بودن یا نبودن) در چهار ناحیه شهری امیدیه مدنظر قرار دادیم. بدین لحاظ شاخص‌ها به سه گروه تقسیم‌بندی شده است که عبارتند از: کالبدی - اقتصادی، خدماتی - زیستی و اجتماعی - فرهنگی. شهر امیدیه به‌عنوان یکی از شهرهای کشور که از منابع غنی گاز و نفت برخوردار است و بالطبع از نظر امکانات شهری و سطح کیفیت زندگی در نواحی مختلف شهری آن تفاوت‌هایی وجود دارد که به‌عنوان اهمیت و ضرورت اصلی تحقیق مورد توجه قرار گرفته است. سؤال مهم مطرح شده در این پژوهش: وضعیت نواحی شهری امیدیه به لحاظ برخورداری از برخی شاخص‌های کیفیت زندگی چگونه است؟ همچنین بر اساس فرضیه تحقیق؛ به نظر می‌رسد شاخص‌های کیفیت زندگی در ناحیه دو شهری امیدیه به نسبت سایر نواحی شهری آن از وضعیت مناسبی برخوردار است.

پیشینه پژوهش

- 1-Sensitizing Notion
- 2-Social Construct
- 3-Unifying Theme
- 4-Physical Wellbeing
- 5-Material Wellbeing
- 6-Rights
- 7-Social Inclusion
- 8-Interpersonal Relations
- 9-Self-Determination
10. Personal Development
11. Emotional Wellbeing

گرچه روند شکاف و نزول کیفیت زندگی شهری در سال‌های متوالی گذشته همواره چشم‌اندازی از فقر را در شهرها ایجاد کرده ولی متاسفانه رویکرد علمی در رفع این مسائل و بهبود سطوح زندگی به فراموشی سپرده شده است. در کشور ایران و سایر کشورها در سال‌های اخیر مقالات و پژوهش‌های زیادی در این زمینه در مجلات علمی منتشر شده است که در این خصوص می‌توان به برخی از آن‌ها اشاره کرد:

- حسینی و باقریان (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان "تحلیلی بر مؤلفه‌های کیفیت زندگی در شهر نوشهر" پرداخته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد هم در بعد عینی و هم در بعد ذهنی کیفیت زندگی شهروندان در شهر نوشهر از وضعیت چندان مناسبی به ویژه در بعد ذهنی برخوردار نمی‌باشد.

- فرهادی‌خواه و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله‌ای تحت‌عنوان "بررسی بعد ذهنی کیفیت زندگی در شهر جدید اندیشه" از منظر ۳۰ شاخص در شش بعد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی-محیطی، زیست‌محیطی، رفاهی-خدماتی، تسهیلات و زیرساخت‌های شهری پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد علی‌رغم موفق بودن این شهر در جذب جمعیت، شهروندان از اکثر شاخص‌های مربوط به کیفیت زندگی در شهر جدید اندیشه رضایت ندارند؛ و دلیل موفق بودن این شهر در جذب جمعیت، دلایلی به غیر از بالا بودن کیفیت زندگی در این شهر می‌باشد.

- محمدی و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان "سنجش میزان رضایت از کیفیت زندگی در نواحی شهری با استفاده از تکنیک روش تشابه به گزینه ایده‌آل فازی (مطالعه موردی: شهر دوگنبدان)" پرداخته‌اند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد؛ ناحیه پنج‌شهری دوگنبدان، در تمامی سنجه‌های کیفیت زندگی نسبت به نواحی دیگر شهر به دلیل اقدامات عمرانی، اسکان خانواده‌های با درآمد بالا و متأثر از حمایت و پشتیبانی‌های مالی شرکت نفت وضعیت بهتری را دارا می‌باشد. و همچنین نواحی سه (به دلیل قدیم بودن بافت ناحیه و عدم هویت اجتماعی مشترک) و ناحیه دو به ترتیب، دارای بدترین وضعیت از نظر سنجه‌های کیفیت زندگی نسبت به سایر نواحی می‌باشند.

- ذاکر حقیقی و جمالی‌پور (۱۳۹۴) در مقاله‌ای با عنوان "مدل ارزیابی کیفیت زندگی در محلات از پیش‌اندیشیده شده (محله کوی ملت اهواز)" به بررسی شش مؤلفه کیفیت زندگی بر مبنای مدل میشل پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد؛ محیط کالبدی مؤثرترین مؤلفه بر کیفیت زندگی بوده است و بنابراین انتظارات لازم در مورد طراحی و برنامه‌ریزی از پیش‌اندیشیده شده در محله تا حدود زیادی برآورده شده است. پس از آن به ترتیب درجه‌بندی مؤلفه کالاهای

زیرساخت و خدمات، اقتصادی، اجتماعی امنیت و مؤلفه توسعه فردی کم‌ترین اثرگذاری را بر کیفیت زندگی داشته است.

- شاه‌حسینی و توکلی (۱۳۹۲) در مقاله‌ای تحت عنوان "تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی شهری مورد: محله وردآورد منطقه ۲۱ شهر تهران" پرداخته است. نتایج حاکی از آن است که سطح رضایت از شاخص کلی کیفیت زندگی شهری و همچنین تمامی شاخص‌های نه‌گانه آن بین کم و متوسط می‌باشد و در نهایت ضریب همبستگی نشان می‌دهد که میان شاخص‌های کیفیت زندگی همبستگی وجود دارد و با بهبود وضعیت مسکن و دسترسی به خدمات می‌توان به ارتقاء سطح کیفیت زندگی در محله وردآورد شهر تهران کمک کرد.

- داس^۱ (۲۰۰۸) در تحقیقی با عنوان "کیفیت زندگی شهری در شهر گواهایتی"^۲ در کشور هندوستان ارتباط بین محیط و کیفیت زندگی شهری را بررسی کرده است. در این تحقیق هر دو شاخص‌های عینی و ذهنی کیفیت زندگی شهری، برای مطالعه کیفیت کلی زندگی مورد توجه قرار گرفته است. در چارچوب مفهومی او محیط خارجی زندگی یعنی بعد عینی با ادراک افراد از محیط زندگی شان یعنی بعد ذهنی ترکیب شده است.

- زانیال و همکاران^۳ (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان "شرایط مسکن و کیفیت زندگی در محلات فقیر نشین شهری کشور مالزی با تأکید بر عوامل اجتماعی و رفتاری" پرداخته است. نتایج رابطه معناداری بین شرایط مسکن، بهداشتی، ایمنی و حمایت اجتماعی و کیفیت زندگی وجود دارد و مسکن نه تنها یک سرپناه فیزیکی بلکه نقش مهمی در سلامت جسمی، روانی و عاطفی فرد با توجه به ابعاد کیفی ارائه شده توسط شرایط مسکن و محیط اطراف منطقه مسکن دارد.

آی‌بن‌وایزی‌یو^۴ (۲۰۱۳) در مقاله‌ای با عنوان "رضایت از کیفیت زندگی در خانه‌های عمومی مناطق شهرداری در جنوب غرب نیجریه" به این نتیجه رسیدند که ۶۱ درصد پاسخگویان در کل از زندگی در خانه‌های فعلی خود راضی بودند اما از نظر دسترسی به خدمات و امکانات زیربنایی احساس نارضایتی می‌کردند.

مفاهیم و مبانی نظری

مفهوم مطلوبیت در فضای شهری^۵

^۱-Das

^۲-Guwahati City

^۳- Zainal et al

^۴- I ben & Eziyio

^۵-Desirability In Urban Space

میزان مطلوبیت فضاهای شهری بستگی به کیفیت استفاده از آن فضا و میزان جذابیت آن فضا برای جذب فعالیت‌های متناسب با آن دارد. آن گونه که یان‌گل^۱ فعالیت‌های انجام شده در فضاهای شهری را به سه دسته اجباری (ضروری)، اختیاری و اجتماعی تقسیم‌بندی می‌کند، وی به وقوع پیوستن فعالیت‌های اختیاری و اجتماعی را مشروط به کیفیت مؤلفه‌های مکان یا فضای شهری مورد نظر می‌داند. بنابراین هرچه کیفیت فضای شهری بالاتر باشد می‌تواند فعالیت‌های اختیاری و در ادامه آن فعالیت‌های اجتماعی را در خود پذیرا باشد و حفظ نماید. فضاهای عمومی شهر از گذشته محل ارتباطات و تعاملات اجتماعی-فرهنگی شهروندان بوده‌اند هر چند که اهمیت این فضاها در جوامع مختلف متفاوت بوده و در طول زمان تغییراتی داشته و همواره نیاز به چنین فضاهایی احساس می‌شده است. فضای عمومی شهری، فضای باز قابل حضور برای گروه‌های مختلف اجتماعی است که پویایی و کارایی آن نیازمند تعاملات اجتماعی و برخوردهای متنوع است (خدایاری مطلق وهمکاران، ۱۳۹۶: ۱۹۱).

مفهوم کیفیت زندگی

کیفیت زندگی به عنوان مهم‌ترین شاخص‌های بهزیستی و رفاه اجتماعی، یکی از دستاوردها و ستانده‌های مهم توسعه محسوب می‌گردد. سابقه‌ی این مفهوم نیز به واکنش‌هایی برمی‌گردد که مخالف رشد اقتصادی بودند. قرن‌هاست که مردم به طور ذاتی به دنبال یک زندگی خوب بوده‌اند و در این راستا برای بهبود شرایط زیست خود سعی می‌کردند تا از استعداد، توانمندی‌ها و ظرفیت‌های خود حداکثر بهره‌برداری را بنمایند. از این رو همواره مسئله اصلی این بوده که زندگی مطلوب و با کیفیت چگونه زندگی‌ای است؟ (شفیعی‌عربی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۴). از سویی دیگر؛ مفهوم کیفیت زندگی که در مطالعات مختلف مطرح می‌شود، در واقع پاسخی به بسیاری از مشکلات در عرصه مسائل اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی است که امروزه شهرها با آنها مواجه هستند و به طور کلی موجب کاهش کیفیت زندگی شهری و باعث نگرانی مردم و مدیران شهری شده‌اند. در همین راستا در حوزه مطالعات شهری مباحثی همچون کیفیت زندگی شهری و زیست‌پذیری شهر طرح شده است. شهرها امروزه علاوه بر افزایش جمعیت، گرفتار مسائل و مشکلاتی نیز هستند، همانند: گسترش بدون برنامه شهرها، عدم توزیع عادلانه خدمات شهری، محیط‌زیست ناسالم، وجود بافت‌های قدیم و فرسوده، تغییر ساختار اجتماعی-اقتصادی، ترافیک، آلودگی هوا و بسیاری مشکلات دیگر که

^۱-Yan Gol

باعث افت و نزول کیفیت زندگی در شهرها شده است (حسینی عباس‌آبادی و طالعی، ۱۳۹۶: ۴۴).

کیفیت زندگی شهری

در مورد کیفیت زندگی شهری باید خاطر نشان کرد که این مفهوم بسیار انتزاعی است که نمی‌توان برای آن تعریفی جامع و کامل ارائه داد (ماجدی و همکاران، ۱۳۸۵: ۳۰). یافتن امتیازات و شاخص‌های کیفیت زندگی شهری می‌تواند برنامه‌ریزان را در محک‌زنی و ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی سایر شهرها با استفاده از مطالعات قبلی مشابه در یک شهر یا ناحیه مشخص یاری کند. پروژه‌های مقایسه‌ای کیفیت زندگی شهری (بر مبنای نتایج و شاخص‌های یک شهر یا ناحیه مشخص) به‌طور رایج در بسیاری از کشورها چون استرالیا و... انجام شده است (Bramston et al, 2002: 235). به هر روی هرچند که شناخت و ارزیابی و مطلوبیت بخشیدن به کیفیت زندگی شهری همانند کیفیت زندگی، ورای یک شاخه علمی خاص قرار می‌گیرد. در بعضی از مطالعات، شاخص کیفیت زندگی محله یا واحد همسایگی^۱ را به عنوان یک اتصال در جایی که شاخص‌های رفاه اجتماعی^۲، ویژگی‌های زمین تبهکاری^۳ و پهنه قدرت اقتصادی^۴ همگی در نظر گرفته شده‌اند، مطرح می‌کنند (احمدآخوندی و همکاران، ۱۳۹۳: ۶).

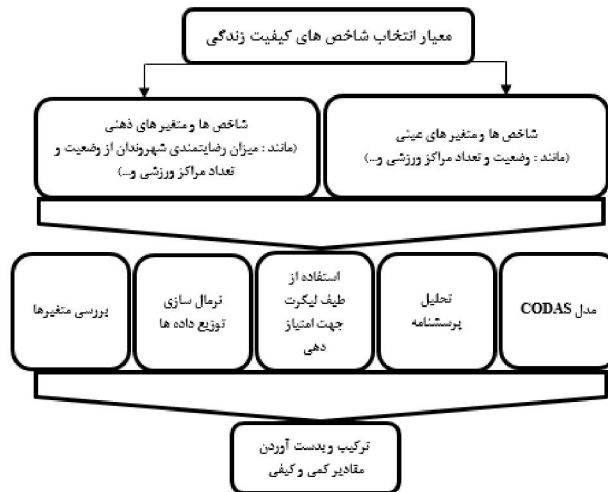
بنابراین در این پژوهش معیار انتخاب شاخص‌ها در سنجش کیفیت زندگی شهری از دو منظر بوده است. دسته اول شاخص‌های عینی که اشاره به جنبه‌های عینی و قابل لمس زندگی شهری داشته و در ابعاد مختلف قابل تعریف می‌باشند. مانند: وضعیت و تعداد کتابخانه‌ها و سالن‌های مطالعه، مراکز ورزشی، فضای سبز شهری و... اشاره کرد. دسته دوم، شاخص‌های ذهنی است که سعی دارند میزان رضایت‌مندی شهروندان از وضعیت و تعداد کاربری‌های شهری و رفاه آنها را از جنبه‌های مختلف شهری نشان دهد (شکل ۱).

^۱-Neighborhood

^۲-Social well Being

^۳-Physical Characteristics

^۴-Economic Vitality Area

شکل شماره ۱- مدل فرایند تحلیل پژوهش

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹

مواد و روش تحقیق

روش این پژوهش، از نظر هدف کاربردی است و براساس روش توصیفی و تحلیلی است. جهت جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای- اسنادی همراه با روش میدانی استفاده شده که هر دو به طور مستقل مورد توجه قرار گرفته است. در این پژوهش ابتدا به روش کتابخانه‌ای به تبیین مسئله پرداخته و سوابقی از تحقیقات و روش‌های انجام تحقیقات، در نقاط مختلف ایران و جهان ارائه می‌شود. بخش تحلیلی پژوهش به روش پیمایشی به صورت ابزار پرسشنامه از دیدگاه ساکنان شهر امیدیه استفاده شده است. جهت تعیین اعتبار، با بهره‌گیری از روش دلفی از نظر تعدادی از متخصصان و اساتید دانشگاه استفاده شد. با کسب نظرات افراد یاد شده، اصلاحات لازم در سؤال‌های پرسشنامه به عمل آمد و بدین ترتیب اطمینان حاصل گردید که پرسشنامه همان متغیرهای مورد نظر پژوهش را می‌سنجد. برای محاسبه پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و مقدار آن ۰/۷۶ برآورد شده است (جدول ۲). برای تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. پرسشنامه تهیه شده جهت جمع‌آوری اطلاعات در اختیار ۳۸۰ نفر از ساکنان محلات نواحی ۴ گانه شهر امیدیه بصورت تصادفی قرار داده شد. در این پژوهش سه شاخص؛ کالبدی- اقتصادی، خدماتی-زیستی و اجتماعی- فرهنگی با ۳۶ گویه در نظر گرفته شده است (جدول ۱). اطلاعات جمع‌آوری شده از پرسشنامه در نرم افزار SPSS جهت پردازش و تحلیل، آماده‌سازی شده به وسیله یک پرسشنامه چندمعیاری برمبنای طیف پنج درجه‌ای لیکرت از نمونه

آماري خواسته شد که به ارزشیابی شاخص و میزان رضایت آن‌ها براساس ارزش‌های بسیار خوب تا خیلی ضعیف پردازند.

سپس به منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف^۱ و جهت بررسی وضعیت متغیرهای پژوهش از آزمون علامت^۲ استفاده شده، همچنین وزن‌دهی متغیرها توسط مدل آنتروپی‌شانون^۳ و رتبه‌بندی نواحی شهری با استفاده از تکنیک کداس^۴ انجام شده است.

جدول شماره ۱. گویه‌های مربوط به شاخص‌های منتخب کیفیت زندگی شهری

شاخص	گویه
کالبدی- اقتصادی	وضعیت مالکیت ملک، وضعیت قدمت ساخت واحد مسکونی، مساحت واحد مسکونی، درآمد ماهانه خانوار، وضعیت اشتغال خانوار، وضعیت هزینه‌های ماهانه خانوار، وضعیت شناخت فضاهای مختلف محله، وضعیت آدرس واحد مسکونی برای اقوام و آشنایان، فاصله دسترسی به سایر کاربری‌ها، وضعیت کیفی خیابان و کوچه‌ها، وضعیت نام‌گذاری (نصب لوحه و در معرض دید بودن) خیابان و کوچه‌ها، وضعیت طراحی مناسب فضا برای معلولین در محله، وضعیت جمع‌آوری و دفع آب‌های سطحی، وضعیت فضاهای عمومی قابل دسترس برای تفریح در محله، وضعیت کاربری‌های موجود در محله.
خدماتی- زیستی	وضعیت جمع‌آوری زباله، وضعیت نظافت عمومی محله، وضعیت جمع‌آوری نخاله‌های ساختمانی، وضعیت فضای سبز محله، وضعیت پارک محله، وضعیت زیبا سازی و رنگ آمیزی مبلمان محله، وضعیت وسایل حمل و نقل عمومی در محله، وضعیت خطوط و ایستگاه‌های تاکسی و اتوبوس در محله، وضعیت ایستگاه آتش نشانی، وضعیت روشنایی معابر در شب، وضعیت بیمارستان و مراکز درمانی بهداشتی محله.
اجتماعی- فرهنگی	وضعیت امنیت محله، وضعیت تعداد مراکز ورزشی، وضعیت رفتاری همسایه‌ها، وجود و عملکرد مناسب مراکز انتظامی در محله، وضعیت تعداد مراسم عمومی (عزاداری- جشن و سخنرانی و ...) توسط مراکز متولی در محله، احساس تعلق به محله، وضعیت تعداد مراکز آموزشی و پرورشی در محله، وضعیت تعداد کتابخانه و

¹-Kolmogorov-Smirnov

²-Sing Test

1-Shannon Entropy

2-Codas

سالن‌های مطالعه، وضعیت پاسخگویی و تکریم مراجعہ کنندگان توسط شهرداری
محلہ (ناحیہ)، وضعیت پاسخگویی و اقدام سامانہ ۱۳۷ شهرداری در سطح محلہ.

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹

جدول شماره ۲- میزان پایایی سازه‌های تحقیق

کالبدی-اقتصادی	خدماتی-زیستی	اجتماعی-فرهنگی	
۱۵	۱۱	۱۰	تعداد متغیر
۰/۷۲	۰/۷۹	۰/۷۷	میزان آلفا (شهروندان)

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹

محدوده قلمرو پژوهش

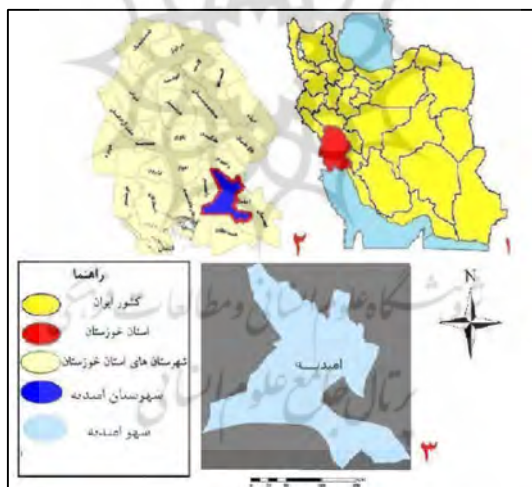
شهر امیدیه در استان خوزستان و از جنوب به شهرستان ماهشهر از شمال غرب به شهرستان رامهرمز و اهواز و جنوب شرق به شهرستان بهبهان و استان کهگیلویه و بویر احمد محدود می‌شود. شهر امیدیه بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، ۶۱۵۷۶ نفر جمعیت داشته است. مساحت این شهر ۱۸۱۳۵۰ هکتار می‌باشد (شکل ۲). شهر امیدیه دارای یک منطقه و ۶ ناحیه (چهار ناحیه فعال و دارای جمعیت ساکن و دو ناحیه غیر فعال و بدون جمعیت ساکن) و ۲۳ محله شهری می‌باشد (شکل ۳). در این میان ناحیه ۴ با شش محله، بیشترین سطح شهر را اشغال و شامل محلات جنوبی شهر از جمله: فازهای دو تا پنج، کوی شهید الماسی و جنوب محله بازار می‌باشد. پس از آن ناحیه دو با هشت محله مسکونی که شامل محلات: شهرک مطهری، کوی جانبازان، سایت اداری، کوی نیرو، امیدیه سفلی، امیرآباد، کوی طالقانی و شهرک خودیاری است. در سطحی تقریباً برابر با ناحیه دو، ناحیه یک با پنج محله مسکونی شمال شهر و در برگیرنده محلات: پاچکوه، امیدیه علیا، بهشتی، کوی فجر و کوی الغدیر می‌باشد. ناحیه ۳ شامل چهار محله مسکونی مرکز شهر و در برگیرنده محلات: فاز یک، کوی آزادگان، شهرک یاسر و شمال محله بازار است. نواحی پنج و شش به اراضی جنوب و شرق شهر منتهی که خالی از سکنه هستند (شکل ۴). برابر اطلاعات گرفته شده از شهرداری شهر امیدیه وضعیت کاربری اراضی این شهر و همچنین تجهیزات و تأسیسات شهری در جدول ۳، و نقشه کاربری اراضی در شکل ۲، نشان داده شده است. در جدول ۳، نشان می‌دهد: سرانه تجاری با ۰/۳۲ متر مربع کمترین و سرانه مسکونی با ۴۲/۳۸ متر مربع بیشترین سرانه شهری را به خود اختصاص داده اند. سرانه فضای سبز شهر امیدیه با ۸/۱۵ متر مربع نسبت به سرانه استاندارد کشور (۹/۵ مترمربع) با کمبود مواجه است. همچنین از نظر تأسیسات و

تجهیزات شهری در شهر امیدیه؛ ۴ جایگاه پمپ بنزین و ۲ جایگاه گاز و ۲ ایستگاه آتش نشانی و ۳ گورستان و غسلخانه وجود دارد.

جدول شماره ۳- وضعیت کاربری اراضی (مساحت و سرانه) شهر امیدیه

نام کاربری	مساحت (m ²)	سرانه (m ²)
مسکونی	۲۶۱۰۰۰۰	۴۲/۳۸
آموزشی	۴۸۰۰۰۰	۷/۷
بهداشتی- درمانی	۱۹۰۰۰۰	۳/۰۸
اداری- انتظامی	۱۱۶۰۰۰	۱۸/۸
تجاری	۲۰۰۰۰	۰/۳۲
مذهبی	۳۰۰۰۰	۰/۴۸
ورزشی	۳۷۰۰۰۰	۶
فضای سبز	۵۰۲۲۷۰	۸/۱۵

مأخذ: شهرداری امیدیه، ۱۳۹۹

نقشه شماره ۱- موقعیت جغرافیایی شهر امیدیه

مأخذ: شهرداری امیدیه، ۱۳۹۹

این مسأله با توجه به چند بعدی بودن مفهوم کیفیت زندگی شهری امری بدیهی می باشد. عموماً فرض می‌شود که هر شاخص، بزرگی و اهمیت یک بعد خاص از کیفیت زندگی شهری را منعکس می‌کند. این فرض بر این پایه استوار است که کیفیت زندگی شهری می‌تواند به مجموع‌هایی از اجزاء یا ابعاد تفکیک شود و اگر این اجزاء به درستی ترکیب شوند، در نتیجه یک ارزش یا امتیاز کلی برای کیفیت زندگی شهری می‌تواند به دست بیاید.

یافته‌های استنباطی

در این مرحله از پژوهش با توجه به اطلاعات پرسشنامه مورد نظر که برای جامعه آماری شهروندان چهار ناحیه شهری مورد مطالعه طراحی شده بود و همچنین جواب‌ها در پرسشنامه به صورت طیف پنج گزینه‌ای لیکرت با ضرائب ۱،۲،۳،۴،۵ و گزینه‌های خیلی ضعیف، ضعیف، متوسط، زیاد، خیلی زیاد در نظر گرفته شد و میزان عدد سه به عنوان حد متوسط انتخاب گشته و میانگین‌های کمتر از آن به عنوان وضعیت نامناسب و بالعکس منظور گردید. برای بررسی عملکرد شاخص‌های انتخابی کیفیت زندگی در چهار ناحیه مورد مطالعه در ابتدا به منظور محاسبه نرمال بودن توزیع داده‌ها و مؤلفه‌ها از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. فرض صفر به این صورت انتخاب گردید که داده‌ها نرمال باشند. همچنین سطح آزمون نیز ۵ درصد در نظر گرفته شد. نتایج تحلیل این آزمون در جدول ۴، نشان داده شده است.

جدول شماره ۴- نتایج آزمون کلموگروف اسمیرنوف برای شاخص‌های انتخابی پژوهش

شاخص	نواحی	آماره کلموگروف اسمیرنوف Z	سطح معناداری
کالبدی-اقتصادی	ناحیه ۱	۰/۳۵۴	۰/۰۰۰۱
	ناحیه ۲	۰/۲۸۴	۰/۰۰۰۱
	ناحیه ۳	۰/۳۱۳	۰/۰۰۰۱
	ناحیه ۴	۰/۳۲۰	۰/۰۰۰۱
خدماتی-زیستی	ناحیه ۱	۰/۲۴۹	۰/۰۰۰۱
	ناحیه ۲	۰/۲۸۲	۰/۰۰۰۱
	ناحیه ۳	۰/۲۹۱	۰/۰۰۰۱
	ناحیه ۴	۰/۳۰۲	۰/۰۰۰۱
اجتماعی-فرهنگی	ناحیه ۱	۰/۲۹۸	۰/۰۰۰۱
	ناحیه ۲	۰/۳۰۸	۰/۰۰۰۱
	ناحیه ۳	۰/۳۰۶	۰/۰۰۰۱
	ناحیه ۴	۰/۳۰۴	۰/۰۰۰۱

مأخذ: محاسبات نویسنندگان، ۱۳۹۹

با توجه به نتایج بدست آمده در جدول ۴، مشاهده می‌شود که مقدار سطح معناداری آزمون در تمامی موارد کمتر از ۰/۰۵ شده است. بنابراین فرض نرمال بودن داده‌ها رد شده و جهت آزمون فرضیه از آزمون‌های ناپارامتریک استفاده شده است. به منظور بررسی میزان رابطه متغیرهای پژوهش (۳۶ مورد) در چهار ناحیه شهری امیدیه از آزمون ناپارامتری علامت یا نشانه استفاده شد که نتایج آن در جدول ۵، آورده شده است.

جدول شماره ۵- نتایج آزمون علامت در میزان ارتباط شاخص‌های پژوهش در ناحیه ۱

نواحی	شاخص	میانگین	انحراف معیار	Z آماره	P
ناحیه ۱	کالبدی-اقتصادی	۳/۲۷	۱/۰۴	۱/۵۶۹	۰/۱۱۷
	خدماتی-زیستی	۳/۴۱	۰/۸۹	۲/۷۲۲	۰/۰۰۶
	اجتماعی-فرهنگی	۲/۹۵	۰/۶۳	۰/۵۰۰	۰/۶۱۷
	مجموع	۳/۲۱	۰/۶۹	۰/۸۴۶	۰/۳۹۷
ناحیه ۲	کالبدی-اقتصادی	۳/۲۹	۰/۹۵	۲/۲۲۹	۰/۰۲۶
	خدماتی-زیستی	۳/۷۱	۱/۵۰	۲/۱۶۷	۰/۰۳۰
	اجتماعی-فرهنگی	۳/۷۸	۱/۴۵	۲/۳۶۶	۰/۰۱۸
	مجموع	۳/۵۹	۰/۸۶	۳/۴۲۹	۰/۰۰۰
ناحیه ۳	کالبدی-اقتصادی	۳/۱	۰/۹۳۶	۱/۴۱۲	۰/۰۰۵
	خدماتی-زیستی	۲/۹۷	۰/۸۰	۲/۴۴۹	۰/۰۰۵۴
	اجتماعی-فرهنگی	۲/۶۸	۰/۵۶	۰/۴۵	۰/۵۵۵
	مجموع	۲/۹۱	۱/۰۶	۰/۲۲۸	۰/۸۲۰
ناحیه ۴	کالبدی-اقتصادی	۲/۶۳	۰/۸۴۲	۱/۲۷۰	۰/۰۹۴
	خدماتی-زیستی	۲/۷۶	۰/۷۲	۱/۲۰۴	۰/۰۰۴۸
	اجتماعی-فرهنگی	۲/۳۸	۰/۵۰۴	۰/۴۰۵	۰/۴۹۹
	مجموع	۲/۵۹	۰/۵۲	۲/۷۷	۰/۰۰۶

مأخذ: محاسبات نویسندگان، ۱۳۹۹

با توجه به داده‌های جدول ۵، مشاهده می‌شود که میانگین میزان ارتباط مجموع شاخص‌های انتخابی در ناحیه یک شهری امیدیه برابر ۳/۲۱ و بیشتر از حد متوسط (۳) شده است از سویی دیگر مقدار سطح معناداری آزمون کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. بنابراین آزمون معنادار بوده و می‌توان نتیجه گرفت که میانگین وضعیت شاخص‌های پژوهش در محلات ناحیه یک شهری امیدیه بیشتر به کار برده شده و وضعیت مناسبی دارند. همچنین در این جدول مشاهده می‌شود که میانگین میزان ارتباط مجموع شاخص‌ها در ناحیه دو شهری امیدیه برابر ۳/۵۹ با

انحراف معیار $0/86$ شده است. از سوی دیگر مقدار آماره آزمون $3/429$ و سطح معناداری آزمون کمتر از $0/05$ شده است. بنابراین باتوجه به اینکه بیشترین میانگین وضعیت شاخص‌های پژوهش در بین سایر نواحی شهری می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت شاخص‌های پژوهش در این ناحیه به نسبت سایر نواحی در وضعیت بهتری قرار دارد. میانگین میزان ارتباط مجموع شاخص‌های پژوهش در ناحیه سه شهری امیدیه برابر با $2/91$ و کمتر از حد متوسط (۳) با انحراف معیار $1/06$ شده است. از سوی دیگر مقدار آماره آزمون $0/228$ و سطح معناداری آزمون کمتر از $0/05$ شده است. بنابراین آزمون معنادار بوده و می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت شاخص‌های پژوهش در این ناحیه کمتر به کار برده شده و وضعیت مناسبی ندارند. با توجه به داده‌های جدول ۵، میانگین میزان ارتباط مجموع شاخص‌های پژوهش در ناحیه چهار شهری امیدیه برابر $2/59$ و کمتر از حد متوسط (۳) با انحراف معیار $0/52$ شده است. از سوی دیگر مقدار آماره آزمون $2/77$ و سطح معناداری آزمون کمتر از $0/05$ شده است. بنابراین آزمون معنادار بوده و می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت شاخص‌های پژوهش در ناحیه چهار شهری امیدیه به نسبت سایر نواحی در پایین‌ترین وضعیت از نظر شاخص‌های انتخابی در کیفیت زندگی می‌باشد. نتایج کلی آزمون علامت نشان می‌دهد وضعیت بررسی ۳۶ متغیر پژوهش در چهار ناحیه مورد مطالعه به ترتیب: ناحیه دو شهری امیدیه به نسبت سه ناحیه دیگر شهری در وضعیت بهتری در محاسبات آماری متغیرهای پژوهش از خود نشان داده‌اند. یکی از دلایل اصلی این موضوع حضور خانواده‌های شرکتی (شرکت نفت) و بالا بودن ارزش قیمت زمین و مسکن در این ناحیه به نسبت نواحی دیگر شهر می‌باشد. از این رو فرضیه مطرح شده در پژوهش می‌تواند "تأیید" گردد.

در ادامه یافته‌های پژوهش سه شاخص انتخابی مورد مطالعه، با توجه به داده‌های استخراج شده از پرسشنامه‌ها و با استفاده از مدل کداس، برحسب نواحی شهری نمونه در تحقیق مورد رتبه‌بندی قرار گرفته‌اند.

روش کداس

تکنیک کداس به معنی ارزیابی مبتنی بر فاصله ترکیبی می‌باشد. روش این تکنیک برگرفته از مقاله دکتر مهدی کشاورز قرابایی و همکاران در سال ۲۰۱۶ میلادی می‌باشد. این تکنیک یکی از روش‌های تصمیم‌گیری چندشاخصه (MADM)¹ است که هدف آن رتبه‌بندی گزینه‌ها بر اساس تعدادی معیار است. روش کداس مطلوبیت گزینه‌ها را بر اساس دو روش تعیین می‌کند. اولین روش محاسبه فاصله اقلیدسی گزینه‌ها از ایده‌آل منفی و دومین روش محاسبه

فاصله تاکسی^۲ گزینه‌ها از ایده‌آل منفی است. در حالت کلی فرض می‌شود که m معیار و n گزینه باشد. تشکیل ماتریس داده‌ها در این پژوهش بر اساس نواحی شهری (m گزینه‌ها) و شاخص‌های کیفیت زندگی (n) تعیین شده است. بنابراین روش رتبه‌بندی چهار ناحیه شهری امیدیه بر اساس انتخاب برخی از شاخص‌های کیفیت زندگی (کالبدی- اقتصادی، خدماتی- زیستی و اجتماعی فرهنگی) با استفاده از روش، تشکیل ماتریس تصمیم انجام گردید. یعنی ماتریسی که معیارهای آن ستون‌ها و سطرهای آن گزینه‌های پژوهش هستند. حالت کلی ماتریس تصمیم به صورت رابطه (۱) است. هر کدام از نواحی شهری امیدیه با (m) و با توجه به تعداد شاخص‌ها که با (n) معرفی شده‌اند به شرح جدول ۶، نشان داده شده است.

$$X = [x_{ij}]_{n \times m} = \begin{bmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1m} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2m} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ x_{n1} & x_{n2} & \dots & x_{nm} \end{bmatrix}, \quad (\text{رابطه ۱})$$

در نتیجه با توجه به انجام محاسبات لازم، رتبه‌بندی نواحی چهارگانه بر اساس شاخص‌های انتخابی پژوهش بدست آمد. در روش کداس هر چه مقدار H_i بزرگتر باشد گزینه رتبه بهتری دارد (جدول ۷).

جدول شماره ۶- تشکیل ماتریس تصمیم

شاخص‌ها (N)			نواحی (M)
اجتماعی- فرهنگی	خدماتی- زیستی	کالبدی- اقتصادی	
۲/۹۵	۳/۴۱	۳/۲۷	ناحیه یک
۳/۷۸	۳/۷۱	۳/۲۹	ناحیه دو
۲/۶۸	۲/۹۷	۳/۱	ناحیه سه
۲/۳۸	۲/۷۶	۲/۶۳	ناحیه چهار

مأخذ: محاسبات نویسندگان، ۱۳۹۹

جدول شماره ۷- رتبه‌بندی نواحی شهری امیدیه از نظر شاخص‌های کیفیت زندگی با استفاده از تکنیک کداس

رتبه	H_i	نواحی
۱	۰/۵۲۸	ناحیه دو
۲	۰/۴۵۶	ناحیه یک
۳	۰/۰۱۶	ناحیه سه
۴	-۱	ناحیه چهار

مأخذ: محاسبات نویسندگان، ۱۳۹۹

^۱-Taxicab distance

شکل شماره ۴- نقشه رتبه بندی حاصل از مدل مورد استفاده در شهر امیدیه
 مأخذ: نویسندگان، ۱۳۹۹

با توجه به جدول شماره ۷، رتبه‌بندی نواحی شهری امیدیه از نظر سه شاخص انتخابی پژوهش به این صورت است که ناحیه دو با مقدار H_i (مقدار نهایی تابع معیارگزینیه‌ها) $۰/۵۲۸$ رتبه اول و به ترتیب ناحیه یک با مقدار H_i ، $۰/۴۵۶$ در رتبه دوم و ناحیه سه با مقدار H_i ، $۰/۱۱۶$ در رتبه سوم و ناحیه چهار با مقدار H_i ، -۱ در رتبه چهارم قرار دارند. همچنین در شکل شماره ۵، توزیع و پراکندگی نواحی رتبه‌بندی شده بر اساس مدل کداس نشان داده شده است. در روش پژوهش بیان شد که مبنای بررسی؛ دیدگاه شهروندان در ارزیابی مؤلفه‌ها در سطح نواحی شهری نمونه‌برداری شده در شهر امیدیه مؤثر بوده است؛ بنابراین ممکن است مؤلفه‌های مورد مطالعه، در بعضی زیرشاخص‌ها (متغیرها) از نظر بعد عینی با هم متفاوت باشند و عوامل دیگر سبب شده نظر پاسخ‌دهندگان تفاوت داشته باشد. به طور کلی نظرات پاسخ‌دهندگان با توجه وضعیت شاخص‌ها که در بررسی میدانی مشاهده شده است مطابقت دارد و با شرایط موجود اختلاف چندانی ندارد.

نتیجه‌گیری

بررسی و ارزیابی کیفیت زندگی به ویژه کیفیت زندگی شهری در ایران، با توجه به شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خاص ایران و نیز تأکید سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور بر این امر، از اهمیت خاصی برخوردار است. با توجه به جایگاه کیفیت زندگی در شهرها و مناطق و با توجه به این که هنوز در ایران سیستم جامعی در زمینه ارزیابی کیفیت زندگی ایجاد نشده، توجه به بررسی جنبه‌های مختلف این امر می‌تواند راه‌هایی برای دستیابی به نظام جامع ارزیابی

کیفیت زندگی باشد. کیفیت زندگی شهری با عنوان زندگی راحت و دسترسی به نیازهای اساسی در یک محیط شهری تلقی می‌شود. هدف از پژوهش حاضر؛ سنجش و تحلیل سه شاخص انتخابی پژوهش (کالبدی- اقتصادی، خدماتی-زیستی و اجتماعی-فرهنگی) و ۳۶ متغیر در چهار ناحیه شهری امیدیه از منظر کیفیت زندگی بوده است. نوع تحقیق کاربردی و بر اساس روش تحقیق، پیمایشی با تأکید بر پرسشنامه می‌باشد. جامعه آماری شهروندان ساکن شهر امیدیه و روش محاسبه حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران شامل ۳۸۰ نفر بوده است. به منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف و جهت بررسی وضعیت متغیرهای پژوهش از آزمون علامت، استفاده شده است. همچنین وزن‌دهی متغیرها توسط مدل آنتروپی‌شانون و رتبه بندی نواحی شهری با استفاده از تکنیک کداس، انجام شده است. نتایج کلی آزمون علامت نشان می‌دهد: ناحیه دو شهری امیدیه با میانگین $3/59$ وضعیت بهتری در شاخص‌های کیفیت زندگی به نسبت سه ناحیه دیگر داشته است. همچنین نتایج حاصل از تکنیک کداس، نشان می‌دهد ناحیه دو با مقدار Hi (مقدار نهایی تابع معیارگزینه‌ها) $0/528$ در رتبه اول و به ترتیب ناحیه یک با $0/456$ و ناحیه سه با مقدار $0/16$ و ناحیه چهار با $1-$ در رتبه‌های دوم تا چهارم از نظر شاخص‌ها و متغیرهای انتخابی پژوهش (در کیفیت زندگی) قرار گرفته‌اند. آنچه که می‌توان در این تحقیق به عنوان مسأله اصلی در مقایسه با تحقیقات پیشین اشاره کرد؛ هرگونه تغییر در بهبود و اصلاح متغیرهای پژوهش در هر یک از نواحی شهری مورد مطالعه از جمله: ویژگی‌های کالبدی- اقتصادی، خدماتی-زیستی و اجتماعی- فرهنگی و... با توجه به شرایط متفاوت بومی، محلی و قومی نواحی شهری امیدیه (قومیت‌های گوناگون، سواد پایین، طبقات کم درآمد، امنیت نامناسب، آموزش نادرست، زادو ولد زیاد و...) کار بسیار سخت و دشوار است. دلیل اصلی هم می‌تواند خصوصیات اجتماعی و فرهنگی این محلات و انس گرفتن با این نوع زندگی طی چند دهه گذشته تا بحال باشد که در برابر هرگونه تغییر مقاوت از خود نشان دهند (مثلاً: محلات: شهرک یاسر، خودیاری و امیدیه سفلی که استفاده از انشعابات غیر رسمی آب و برق و بدون سند بودن برخی املاک و... به نوعی عادت یا فرهنگ غلط تعمیم یافته است). در اکثریت مقالات کلیه شاخص‌های کیفیت زندگی در روند احیاء و تقویت بنیان و ساختار شهرهای امروزی مؤثر ارزیابی شده‌اند، اما با توجه به موقعیت برخی از نواحی شهری مورد مطالعه و مسائل متفاوت کالبدی، اقتصادی، زیستی و اجتماعی و... که قبلاً اشاره گردید می‌تواند نقش مهمی در به تأخیر افتادن افزایش کیفیت زندگی شهروندان باشد. در حقیقت این پژوهش نشانگر این موضوع است که قابلیت تأثیرگذاری هر یک از متغیرهای پژوهش با توجه به ظرف و مکان متغیر و قابل تغییر و حتی حذف شدنی است. از سویی دیگر استفاده از مدل به کار گرفته شده (کداس) برای

ارزیابی شاخص‌های این پژوهش می‌تواند یک نوآوری به نسبت سایر پژوهش‌های دیگر باشد. پیشنهادهایی که می‌توان در خصوص بهبود موضوع ارائه داد از جمله:

- برگزاری جلسات هماهنگی و همکاری با شهروندان برای ارائه بهتر برنامه‌ها.
- تعیین تکلیف اسناد مالکیت برخی از واحدهای مسکونی در برخی محلات (به‌ویژه محلات: شهرک یاسر، خودیاری و امیدیه سفلی) توسط مراجع ذیصلاح.
- تهیه یک نقشه مدون و مشخص برای هر محله با رعایت و در نظر گرفتن معذوریت‌های بومی و محلی و قومی.

- توجه و اهمیت به زیبا سازی و مبلمان محله‌ای.

- احداث کارگاه‌های آموزش فنی و حرفه‌ای در محلات کم برخوردار شهر امیدیه به دلیل افزایش نیروی جوان و جویای کار به‌ویژه محلات: شهرک یاسر، خودیاری و امیدیه سفلی.

- شناسایی و کمک از افراد خیر و توانمند مالی برای احداث زمین‌های ورزشی یا سالن‌های ورزشی برای استفاده جوانان به‌ویژه در محلات کم برخوردار شهر امیدیه .

انجام این اقدامات بدون وجود یک مدیریت کارا و اثربخش امکان پذیر نمی‌باشد. مدیریتی در شهر امیدیه و مانند آن اثربخش است که دارای ثبات باشد و تغییر مدیریتی کمتر اتفاق بیفتد، فساد کاهش یابد و شفافیت در امور وجود داشته باشد.

منابع و مآخذ:

- ۱- احمدآخوندی، ع.، برک پور، ن.، خلیلی، الف.، صداقت‌نیا، س.، صفی‌یاری، رامین. ۱۳۹۳. سنجش کیفیت زندگی شهری در کلان‌شهر تهران، نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، ۱۹(۲): ۲۲-۵.
- ۲- حسینی، س.ه.، باقریان، خ. ۱۳۹۳. تحلیلی بر مؤلفه‌های سازنده کیفیت‌زندگی در شهر نوشهر. فصل‌نامه آمایش محیط، ۷(۲۷): ۷۸-۵۵.
- ۳- حسینی‌عباس‌آبادی، م.، طالعی، م. ۱۳۹۶. ارزیابی کیفیت زندگی شهری مبتنی بر داده‌های آماری و مکانی، نشریه علوم و فنون نقشه برداری، ۶(۴): ۵۵-۴۱.
- ۴- ذاکر حقیقی، ک.، جمالی‌پور، م. ۱۳۹۴. مدل ارزیابی کیفیت زندگی در محلات از پیش‌اندیشیده شده (محلّه کوی ملت اهواز)، فصل‌نامه آمایش محیط، ۸(۲۸): ۱۴۸-۱۲۵.
- ۵- سامه، ر.، اکرمی، غ.ر. ۱۳۹۵. تحلیل تحولات اندیشه کیفیت زندگی در معماری و شهرسازی، فصل‌نامه هویت شهر، ۲۵(۱۰): ۴۰-۲۷.
- ۶- شاحسینی، پ.، توکلی، ه. ۱۳۹۳. تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی شهری مورد: محلّه وردآورد منطقه ۲۱ شهر تهران، فصل‌نامه آمایش محیط، ۷(۲۱): ۱۴۳-۱۲۷.
- ۷- شفیع‌عربی، م.ع.، سوری، ف.، بهرامی، م. ۱۳۹۰. تحلیل عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی در نواحی شهری (شهر کوه‌دشت)، فصل‌نامه اندیشه‌جغرافیایی، ۵(۱۰): ۱۵۱-۱۷۲.
- ۸- شماعتی، ع.، شهبسوار، الف. ۱۳۹۶. ارزیابی کیفیت زندگی شهری در شهرهای جدید (شهر جدید پرند)، فصل‌نامه جغرافیایی سرزمین، ۱۴(۵۴): ۱۷-۱.
- ۹- شهرداری امیدیه. ۱۳۹۹. دفتر شهرسازی (کاربری اراضی).
- ۱۰- غفاری، غ.ر.، کریمی، ع.ر.، نوذری، ح. ۱۳۹۱. روند مطالعه کیفیت زندگی در ایران. فصل‌نامه مطالعات و تحقیقات اجتماعی. ۱(۳): ۱۳۴-۱۰۷.
- ۱۱- فرهادی‌خواه، ح.، حاتمی‌نژاد، ح.، آروین، م.، مرادپور، ن. ۱۳۹۶. بررسی بعد ذهنی کیفیت زندگی در شهر جدید اندیشه، فصل‌نامه آمایش محیط، ۱۰(۳۹): ۱۳۰-۱۰۵.
- ۱۲- قانع، م.، اسماعیل‌پور، ن.، سرائی، محمدحسین. ۱۳۹۶. سنجش کیفیت زندگی در محلات شهری در راستای ارتقاء کیفیت زندگی (محلّه: قلعه‌شهربافق). فصل‌نامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۸(۲۸): ۴۴-۲۱.
- ۱۳- ماجدی، س.م.، لهسایی‌زاده، ع. ۱۳۸۵. بررسی رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای، سرمایه اجتماعی و رضایت از کیفیت زندگی (روستاهای استان فارس)، فصل‌نامه روستا و توسعه، ۹(۴): ۹۱-۱۳۵.

- ۱۴- محمدی، ج.، حسینی‌خواه، ح.، محمدی‌دوست، س. ۱۳۹۵. سنجش میزان رضایت از کیفیت زندگی در نواحی شهری با استفاده از تکنیک روش تشابه گزینه ایده‌آل فازی (مطالعه موردی: شهر دوگنبدان). فصل‌نامه آمایش محیط. ۹(۳۵): ۲۲-۱.
- 15- Bramston, P., Pretty, G. and Chipuer, H. 2002. Unravelling subjective quality of life: An investigation of individual and community determinants, *Social Indicators Research*, 59.
- 16- Das, D. 2008. Urban Quality of Life: A Case Study of Guwahati, *Social Indicators Research*, 88: 297-310.
- 17- Eziyio, N., Iben, D. A. 2013. Subjective life satisfaction in public housing in urban areas of Ogun State.
- 18- Keshavarz Ghorabae, M., Kazimieras Zavadskas, E., Turskis, Z., Antucheviciene, J. 2016. A new combinative distance-based assessment (CODAS) method for multi-criteria decision-making. *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research*, 3(50): 25-44.
- 19- Michalos, A.C. 2003. Combining social, economic and environmental indicators to measure sustainable human wellbeing, *Social Indicators Research*, 40.
- 20- Zainal, N, R, Kaur, G, Ahmad, N, A., & Khalili, J, M. 2012. Housing Conditions and Quality of Life of the Urban Poor in Malaysia, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 50(10):827-838.

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی